

roksolana.soma@ovo.org

Роксолана Сьома

Українська письменниця, журналістка, редакторка. Народилася на Львівщині, хоча метрика стверджує – на Прикарпатті. З дитинства писала вірші, оповідання та пісні. Її тексти друкували в регіональній періодиці. Була переможницею численних конкурсів як авторка-виконавиця. З-під її клавіатури вийшли у світ романи «Вакансії у Тангермюнде» (2012), «Голова» (2016), «Світи суміжні» (2018). Отримала відзнаку літературного конкурсу видавництва «Смолоскип» (2010), премію «Дебют року» від книжкового порталу «Друг читача» (2012), Всеукраїнську літературну премію імені Олександри Кравченко (Девіль) (2013), списку переможців Всеукраїнського літературного конкурсу «Дніпро-Бук-Фест» (2019) та отримала диплом фіналіста Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова» (2020).

а також увійшла до

«У твоєму житті бували такі гімняні дні, які хотілося забути раз і назавжди? У такі дні краще не прокидатися, а вдавати, ніби ніч триває цілу добу. А якщо вже прокинувся, то, будь ласкавий, не вистромлюй носа із нори, бо пошкодуєш. Хотітимеш вирізати такий день скальпелем, бо, якщо не виріжеш, він дозріє на твоїй біографії раковою пухлиною, і тоді тобі кранти».

«Я зненавидів маму за частку секунди, як найбільше у світі зло! Як і Бога. Чи бога? З маленької літери. Злісного і безжального карлика, таким я собі його уявляв, який бавиться людськими життями, ніби іграшками. Бо як він міг таке допустити?»

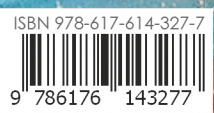
РЕФЛЕКС МЕДУЗИ РОКСОЛАНА СЬОМА

РОКСОЛАНА СЬОМА

OVO

LITERARY AGENCY

Роксолана Съома

РЕФЛЕКС МЕДУЗИ

Роман

УДК 82-3
С 96

Сьома Роксолана

Рефлекс медузи / Роксолана Сьома. – Чернівці : Книги – XXI,
2021. – 272 с.

ISBN 978-617-614-327-7

Законів природи ніхто не скасовував – перемагає сильніший. Та що,
коли тобі не відомі правила виживання у ворожому середовищі?
Коли ти безпорадний перед викликами долі? А як протистояти най-
ріднішим, наприклад мамі, опіка якої порушує твої власні кордони?
Чи вдасться уникнути катастрофи героям цього роману?

РЕФЛЕКС МЕДУЗИ

Фіналіст Міжнародного літературного конкурсу
романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів
для дітей «КОРОНАЦІЯ СЛОВА-2020»

Видано у співпраці з Літературною агенцією OVO.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна копіювати
або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

ISBN 978-617-614-327-7

© Книги – XXI, 2021
© Роксолана Сьома, 2021, *текст*
© Анна Стьопіна, 2021, *обкладинка*

16+

#####

– Хочеш знати, як я до цього докотився? То слухай.

Мама народила мене, коли ще й дев'ятнадцяти не мала. По зальоту. Ще до того, як я з'явився на світ, вона таки вийшла заміж. За мого біологічного тата. Так, заднім числом, вони спробували виправити власну необачність. Але то не допомогло, у них так і не склалося, бо навіть моя поява не вберегла від краху нашу повну на той час сім'ю. Тато так ревнував, що дрібниці доводили його до сказу. Ревнував і бив. Бив і ревнував. Це мама казала, коли я ще ходив пішки під стіл і діставав її питанням: «Чому наш тато не живе з нами?».

У дитинстві я мав книжку «Тисяча й одна ніч». Якби чорне, ніколи не фарбоване волосся моєї мами не було стрижене по-хлопчачому, то думав би, що оповідачку східних казок, Шехерезаду, малювали з неї. Чесно кажучи, якби в мене була така жінка, я, мабуть, також ревнував би. Бо чоловіки досі скручують шиї, коли йдуть мимо. Тож можеш уявити, якою потрясною вона була замолоду! Не дивно, що тато ревнував. Але мама такої любові не витримала – втекла від нього, коли мені ще й року не було.

Я почав розмовляти у рік і вісім й одразу повними реценціями. Ясен пень, цього я не пам'ятаю, але так казали і мама, і бабуся, і моя тітка-хресна. Так от, говорячи про себе, я вживав дієслова винятково жіночого роду: «ходила», «робила», «бачила». Мабуть, зрозуміло, чому так? Справді, я ріс у стерильному, чисто жіночому середовищі. І мова проступала з мене їхня, жіноча. Альтернативи не було, як і чоловіків у нашому домі.

Бабуся розлучена уже сто років. Мама, як розумієш, також самотня. Тітка на той час іще незаміжня. Тож і я поводився відповідно, мавпуючи їхню поведінку: крутився біля дзеркала, взував мамині або тітчині туфлі на підборах, любив гарно вдягатися. Та з тонким відчуттям стилю я, по ходу, народився. Бо ще в дитинстві відмовлявся йти до садка, якщо шкарпетки за кольором не пасували до футболки чи светра. Це в нашій сім'ї переповідають, як анекдот. От і тепер: вчуся на політолога, а займаюся дизайном одягу. Не знаю, як вийшло так, що, не маючи навіть початкової художньої освіти, став модельєром. Але так є. І ця справа цікавить мене значно більше, ніж прісна політологія.

Ще рік тому я з більшим задоволенням пішов би на факультет літтворчості, знаю, є такий у Шеві. Зрештою, був час, коли мріяв до сімнадцяти написати роман. Навіть мав цілком продуману ідею. Тепер мені дев'ятнадцять. Бачиш, ні хрена не написав. Але, як кажуть, лише дурні не змінюють своїх поглядів і бажань. Бо бути письменником я передумав, і якби довелося вступати цього року, то із задоволенням учився б на дизайнерському факультеті. Не знаю, чи вступив би, бо ж там – творчий конкурс. Але

свого часу я змалював десятки альбомів і скетчбуків, тож міг би спробувати. Та мама вважала, що будь-яка творчість – не професія. І чути не хотіла. Була переконана, що письменником або художником можна стати й без освіти, особливо якщо маєш талант. У принципі, з цим важко сперечатися. Та, як на мене, журналістика, якою вона заробляє, також творча професія: логічно мислиш, зв'язно говориш, і ти – журналіст. Але цього мама категорично не визнавала і для мене хотіла ужитковішого фаху, тим більше, що бути журналістом не бажав я. Так ми й зійшлися на політології. Хоча якщо не брехати самому собі, то це все-таки було її рішення.

Досі цікаво? То ще про дитинство. У садку я опинився у два з половиною роки. І саме там уперше збагнув гендерний поділ суспільства – коли в туалеті дівчатка спільно з хлопчиками замість того, щоб чемно справляти нужду, пізнавали статеві відмінності одне одного. Десь у той час я врешті почав ототожнювати себе зі статтю чоловічою.

Насправді я мало що пам'ятаю з ранніх років, залишилися хіба залишки емоцій, відчуття, які із заплученими очима можна розрізнити навіть не на смак, а на запах, як какао чи котлету. Ніколи не помилишся, де що є. Бабуся в моїй пам'яті живе, як щось м'яке і запашне, наприклад зефір. До речі, його вона найбільше й любить. А мама – як терпке й відразливе, ніби мікстура проти кашлю.

Так-так, не дивуйся! В дитинстві центром світу для мене була бабуся. Мама тоді я майже не пригадую. Може, тому, що вона працювала і я її практично не бачив. Зате коли вона врешті вимальовувалася на моєму горизонті,

я чомусь неодмінно плакав. Бо замість того, щоб обійняти-поцілувати, мама бралася мене дресирувати. Як цуцика. Намагалася привчати до порядку і режиму. Все мало бути так, як вона сказала. Бабуся підривала її великі педагогічні амбіції своєю добротою і поблажливістю. Як наслідок, вони сварилися, аж стіни тряслися. Ясен пень, і мені перепадало. Думаю, ми переїхали до величезної гамірної столиці з нашого затишного обласного центру лише для того, щоб ніхто інший не заважав мамі вправлятися в моєму вихованні. Хоча в неї, звичайно, на те були інші аргументи.

Коротше, одним із найгостріших вражень і, відповідно, спогадів мого більш-менш усвідомленого життя став київський автовокзал, той, що на Московській площі, по-теперішньому – Деміївській. Із ним я познайомився в переддень мого першого Першого вересня.

Не повіриш, до того я проходив і успішно пройшов співбесіду в одній із найкращих шкіл нашого містечка, де вчилися діти місцевої еліти і начальства. То було нескладно, бо у своїх шість я був доволі ерудованим: читав, не заїкаючись, знав столиці всіх країн світу й так само легко міг вказати, де чий прапор. Про десятки знаних напам'ять казок і віршів узагалі мовчу. Хоча мама, тільки ми вийшли за поріг вищезгаданої школи, одразу видала: «То – завдяки мені. Якби не я, ти не зміг би сюди потрапити». Можливо. Я не мав що сказати на такі аргументи, бо ще й не усвідомлював, чи мені справді аж так пощастило.

Тоді мама працювала на місцевому телебаченні. Мабуть, тому двері багатьох офіційних і не дуже установ були для неї відчиненими. Тож зрозуміло, що влаштувати мене

в найкращу школу вона й справді могла, навіть якби я був повним дебілом. Однак в останній день того літа я мав перекочувати до Києва, щоби піти у звичайнісіньку школу в одному з віддалених мікрорайонів, куди мама спланивала мене за кілька днів до навчального року, ще й без жодних іспитів і співбесід.

Внутрішньо я опирався такому рішенню. Про фізичний спротив навіть не йшлося. Бунтувати не випадало, бо знав, що дістану запотиличник і все одно зроблю, як скаже мама. Опирався, бо то означало, що порушиться моє звичне життя: не буде турботливої, готової захистити і прихистити бабусі, тітки-зірвиголови, яка попри все часто балувала мене іграшками й солодким, і, що найгірше, моїх друзів не буде: Маргарити, Вероніки, Остапа, Богдана і Марка, нашої дворової банди. Тих, із ким я ріс із пелюшок, із ким ходив в один садок. Але кого цікавила моя думка?

Уже на порозі, перед самим нашим від'їздом, бабуся із повними сліз очима гнівно кидала доньці, тобто моїй мамі: «Ти лиш про себе думаєш! На дитину тобі начхати!». Та мама була незворушною і на диво спокійною: «Як мені може бути начхати на власну дитину? Я ж задля нього туди і їду!». Тож вона рішуче взяла мене за руку і разом із валізою потягла на вокзал.

Та, схоже, маминому відчайдушному рішенню змінити провінційне життя на столичне того дня опирався цілий світ. Бо щойно вона ступила на підніжку, як водій інертно промимрив: «Автобус нікуди не їде!». Треба було бачити її обличчя! Вона побіліла, тоді позеленіла, потім вискочила з автобуса і втупилася у вітрове скло з табличкою.

– Ну ось же написано: двадцять два сорок. У мене квитки є! – пирснула нервово.

– Сказав, нікуди не їду, – повторив водій, покурюючи цигарку й випускаючи дим у вікно.

– Чекайте, ви за дурну мене маєте?! – уже запищала мама. Їй роздратуватися, що два пальці об асфальт. – Нічого не знаю! Сину, – звернулася вона до мене, шарпнувши за руку, – сідай! У нас п'яте і шосте... – вона підхопила валізу і знову посунула вперед.

І тут водій ожив. Підвівся. Здоровий такий бугай. Кепка набакир. Засмальцьовані штани на кант.

– Я зараз викину тебе звідси! – заревів розлючено. – Свої білети запхай собі в ср... сама знаєш куди.

Він посунув на маму й пузом виштовхнув із салону. Вона мало не впала – підхопили чоловіки, всі – на один фасон: пом'яті, неголені, у чорному – товклися в нетерплячці під автобусом.

І мама завелася. Вона рішуче тріпнула чорноволосою головою, випнула груди й поспішно зацокала підборами до вокзалу, волочачи нашу чималу валізу. Я, озираючись, подріботів за нею.

Чоловіки, «всі – на один фасон», взялися завантажувати в автобус свої клунки.

– Мам, мам, – несміливо озвався я. – Зараз поїде.

Вона мигцем обернулася і ще дужче заквапилася.

– Прошу пояснити, чому київський автобус на двадцять другу сорок не їде за розкладом? – випалила претензійним тоном жінці, яка сиділа у віконечку з написом «диспетчер».

– Вступила в силу заборона на нічні перевезення, – відповіли з-за скла.

– Що? Тоді чому водій набрав повний салон заробітчан, а мене з квитками висадив?

– Не знаю, такого бути не може, – монотонно відказала диспетчерка.

– По-вашому, я сліпа? – мама пришвидшено закліпала в'язми, гарячково хапнула повітря і завелася: – Мені дитину – в школу! Мені – на роботу! Чим я доїду? Хто поверне гроші?..

– Мам, мам, він поїхав, – констатував я, спостерігаючи від дверей, як наш автобус невідворотно відчалоє від платформи й, наче привид, розчиняється в нічних сутінках.

Мама аж слиною захлинулася. Та жінка із сивою гулькою на тім'ї, схоже, напилася транквілізаторів чи раптово оглухла, бо мамина істерика її зовсім не брала.

– Начальника станції мені покличте! – мама витягла із сумочки цупкий клаптик паперу і рвучко приклала до скла. – Я вам зараз покажу заборону! Я вам розкажу, як возити безбілетних пасажирів і набивати кишені ліваком!

Мамине вимахування таємничим папірцем і наполегливість таки подіяли, бо невдовзі ми сіли в чудовий комфортабельний автобус, що повертався з Польщі і заодно благополучно довів нас до нелюбого мені й омріяного мамою Києва.

На вже згаданий київський автовокзал ми прибули рано-вранці. Сонце пекло, як опівдні. Щойно я зійшов із прохолодного, зручного салону на земну столичну твердь,

як вона прибила мене... гострим запахом сечі. Ніби вночі там відбувався міжнародний конгрес бомжів, на якому ухвалили колективне рішення: обісцяти кожен закуток! Я скривився і сховав ніс у рукаві футболки. Та раптом у мене загострився зір: довкола узялися човгати й шаркотіти десятки, сотні пар ніг. Переважно у старих, розтоптаних капцях. Із набряклими фіолетовими венами або червоними виразками. З гидким заростом, здебільшого у жінок, бо чоловічі ноги прикривали штани, а як ні – то шкарпетки. Деякі ноги дрібно метушилися, минаючи мене, як перешкоду, й за мить з'являлися знову, волочачи за собою, як гігантські хвости, картаті торби чи кульгаві, без коліщат, валізи. Інші нетерпляче тупцювали, потім розтирали недопалки і бралися бігти. Ще якісь стояли незворушно, мов прицвяховані. Коротше, то був парад ніг. Ніг якихось злидарів. Чи, може, монстрів?

Тепер собі думаю, що київські вокзали мають трансцендентні здібності – активують, загострюють і витончують людські відчуття. Бо там на мене, крім усього, напосіла ще й какофонія звуків. Груба, чужа мова безперешкодно заповзала у вуха, розхитуючи мій і без того нестабільний нервовий стан: «Зіна, бистреє бегі, уже атправляецца!» – «Коля, купі ко́ли!» – «Ваділа, вазьмьош без білета?».

Я аж присів. Зіщулився. Здогадався, що то – російська, я чув її неодноразово і навіть трохи вмів «гаваріть», бо нею крутили мультики на деяких телеканалах. Але я не міг зрозуміти, чому в Києві, де я відтоді мав жити, розмовляли російською? Київ же столиця України! А якщо України, то там мала би бути українська. Це ж логічно! Але в Києві

російська сочилася з кожної шпарини, здавалося, нею було просякнуте повітря. Чи, може, мама мене обдурила, думав я, і це – ніякий не Київ?

Від того емоційного насилля мене порятував її дещо стривожений, але цілком приязний голос: «Ходімо, синку!». Тепла, ледь волога долоня остаточно мене отямила й повернула в реальність. Однак відтоді всі київські вокзали незмінно асоціюються в мене із запахом сечі. За час мого дорослішання, а наїздився я чимало, нічого не змінилося. Так і далі є. Не віриш? Маєш можливість переконатися – просто зараз з'їдь на будь-який зі столичних вокзалів і побачиш, що я кажу правду.

Що сказати про моє нове місцеперебування? Враження, ніби тебе серед ночі жбурнули за борт у відкрите море і змусили самостійно шукати суходіл. Хвили обставин викинули мене на чужий і дикий своїм антуражем спальний масив – Борщагівку. Аборигени, що його населяли, – сірі й одноманітні. Схоже, осередком їхнього скупчення – ритуальним капищем – був «Колібрис», ринок у центрі велетенської транспортної розв'язки. Вони «шаманили» там у численних забігайлівках та залах ігрових автоматів і вдень, і вночі.

Наше нове житло насправді виявилось старим курником. Крихітна малосімейка з облущеною по кутах штукатуркою пахла, як вогка залежана ганчірка. У кімнаті стояли два дивани: один – мамин, інший, по ходу, – мій, тридверна шафа і стіл. Кухня – три на три – з кількома шафками, мийкою і плитою. Ванна – затягнута чорною пліснявою конура. То звідти поширювався нестерпний запах мокрого шмаття.

– Сто вісімдесят доларів на місяць, – заявила мама, демонструючи наші «хороми». – Більше, ніж дві мої попередні зарплати! Але зараз у мене – п'ятсот! Тому нарешті будемо жити, як білі люди, – проголосила радісно, обійнявши мене за плечі.

Щодо цього я мав великі сумніви. Ніколи не думав, що в бабусі ми жили якось не по-людськи. Ну, може, не жирували, може, не годували мене делікатесами, може, одяг не був супермодним, але якоїсь разючої відмінності від інших дітей ніколи не помічав. Однак тоді, у чужому великому місті, більш як за пів тисячі кілометрів від рідного дому, мама була моїм єдиним поплічником, узагалі єдиною знайомою мені людиною в цілому світі, тож не погоджуватися з нею не випадало, і я мляво прорік: «Клас...».

Буквально наступного дня мене з велетенським ранцем за плечима й метеликом під комірцем сорочки повели до школи. Школа як школа – сіро-понура двоповерхова споруда. Таких не бракує навіть у моєму рідному місті. По правді, та, в якій я проходив співбесіду, нічим суттєво не відрізнялася. Єдина перевага цієї школи полягала в тому, що стояла вона через дорогу від дому, дійшли ми до неї за кілька хвилин.

У шерензі, куди мене приставила перша вчителька, тупцювало зо два десятки однокласників. Усі вони перемовлялися, хто б сумнівався, російською. Тобі може видатися дивним, але до Києва мені не доводилося зустрічати людей, які б у побуті спілкувалися російською, тому столична реальність мене шокувала. Я чітко чув вібрацію важких для вуха й чужих для внутрішнього мікросвіту слів. Дівчатка відразу захихотіли, побачивши мене, прибульця. Хлопці

презирливо зміряли й одразу ж відвернулися. Виглядало, що більшість із них давно знайомі: чи вирости в одному дворі, чи, може, ходили в один садок. Я ж почувався Робінзоном на безлюдному острові і наляканими очима шукав рідну душу, хоча б свого П'ятницю, тобто свою... Та мами поруч не було. Ясен пень, що не було, вона й так спізнювалася на роботу.

Моє шкільне життя пішло коту під хвіст першого ж навчального тижня. Підклавши ногу під сідниці, я сидів за першою партою, куди мене всадили через окуляри на носі, тобто не через них, а через поганий зір, і зосереджено виводив рисочки у прописі. Зненацька до мене звернулася вихователька продовженої групи і попросила сполоснути ганчірку, якою витирали дошку. Я з готовністю підскочив й одразу ж спіткнувся. Клас стиха захихотів. Я безпорадно роззирнувся і видав на виправдання власної незграбності:

– Наґа затьорпла...

І тут клас вибухнув. Таким громовим реготом, що голова мало не луснула. Перекривлені пики однокласників закрутилися довкола шаленим атракціоном. «Наґа затьорпла! Наґа затьорпла!» – штовхав мене у плечі безжальний сміх. Навіть училка перлася.

– Російською слід казати «онемела», а не «затьорпла», – утираючи мокрі від сліз очі, видушила вона і ще безсоромніше заржала.

То була мить вселенської ганьби. Від сорому я волів провалитися крізь землю, але мовчки поплентався до туалету полоскати ганчірку.

Здається, саме того дня я і зненавидів Київ.

– Мам, ну нащо ти привезла мене до цих москалів? – спитав сердито, уникаючи розповіді про денний трабл. – Я хочу додому!

– Сину, ми вдома. Це – наш дім... – відказала вона, механічно погладивши мене по голові.

– Неправда, мій дім – у бабусі, або... в тата... – промовив я і затнувся.

Здається, доти навіть не припускав, що міг би жити з татом, хоч у нього вже була нова сім'я і нова дитина – мій зведений півторарічний брат Олег. Але тоді слова самовільно вилетіли з рота, озвучивши те, що, по ходу, жило в підсвідомості.

Мама на мить завмерла, ніби її вколола невидима голка з паралітичною речовиною. Повела на мене зеленим оком. Я бачив, як вона через силу ковтнула.

– Синочку, в Києві – більші перспективи, – почала стиха. – Я маю тут добру роботу, бачиш, сама можу тебе утримувати, – додала більш упевнено, ніби намацала оптимальну гучність, необхідну, щоб переконати передусім саму себе, а тоді вже й мене. – Тут краща освіта і більше можливостей. Ти сам зрозумієш, коли виростеш.

Розуміти я відмовлявся, бо точно знав: у Києві мені незатишно, тут я чужий.

– Мам, я не хочу думати, що буде, коли виросту. Я хочу, щоб мені було добре тепер!

Мама змінилася на лиці. Брови поповзли вниз. Очі заблищали. Губи стиснулися. Затремтіло підборіддя.

– Я подумаю. Обіцяю. Ми щось придумаємо, – запевнила, й не кліпнувши.

Збрехала. То я згодом зрозумів. Бо поки мама начебто «думала», безутішне столичне життя закрутилося центрифугою, не переймаючись, чи мене часом не нудить від його шаленого обертання. До четвертої по обіді – школа, потім, тричі на тиждень, – секція карате в юнацькому спортивному клубі по сусідству, далі безробітна сусідка тьотя Оля, ще не стара, але страшна, як Баба-Яга, бо практично беззуба, тягла мене у свою, схожу на нашу, як дві краплі води, хатку на курячих лапках. Там я, дожидаючись мами з роботи, пересиджував дві години. Зазвичай – у кухні на табуреті, де наглядав за величезними казанами, в яких тьотя Оля постійно щось виварювала, щоб і мене часом у них не зварила.

Єдиним моїм розрадником у тому чужому й ворожому світі був Бошик – величенький іграшковий ведмідь із бурим хутром і добрими пластмасовими очима. Його подарував мені тато. На два роки. Тоді ведмідь був зі мною одного зросту, у бабусі десь навіть фотка збереглася, де я радію, вперше обіймаючи Бошика. Так от, коли після відсидки у тьоті Олі я потрапляв у нашу квартиру, то перше, що робив, – кидався на диван, обіймав ведмедя й лежав нерухомо хвилин із десять-п'ятнадцять, поки мама не кликала до вечері. Бошик був для мене втіленням іншого світу: радісного, товариського, запашного й безтурботного, якого мене проти волі позбавили. Я довіряв йому всі секрети, питав порад, ділився radoщами і горем.

Та в школі мого першого розрадника і порадирика не було, тож мусив усе вирішувати самостійно. Якось після обіду – то було незадовго до зимових канікул – ми мали

з пів години вільного часу, бо потім треба було сідати за уроки. На спортмайданчику збоку глухої шкільної стіни хлопці-однокласники вирішили взяти мене на понт.

– Спорим, ты даже до половини не долезеш! – оскалився, кивнувши на аркову драбину, рудий Женька.

– Нет, конечно, у него кишка тонка! – відразу ж підхопив Славик.

– Усрется! – переконливо докинув його брат-близнюк.

«Чого б то я мав усратися?» – спантеличено подумав я і поправив окуляри. Глянув на драбину, що високою дугою напиналася між укопанним у землю рядом шин і перекладаиною для підтягування.

Я не мав жодного сумніву, що зможу, й не лише до половини, а до самого кінця. Все-таки займався карате. Правда, за своє тодішнє життя жодного разу не лазив подібною драбиною. Треба сказати, що в дитинстві я взагалі не робив нічого, що могло б зашкодити моєму здоров'ю. Пацани – на деревах, обносять сусідську черешню чи яблуню, а я, як лох, перебиваюся падалицями. Усі, навіть дівчата, стрибають із гаража-черепашки, а моя мама з'являється, як чорт з-під землі, і гукає з балкона: «Сину, не смій лізти! Голову скрутиш!». І так було завжди, я ріс пещеним, розумієш?

– Запросто! – гмикнув я зухвало і подумав: «Немає мами – немає заборон».

Склав окуляри у футляр і схопився за найнижчу поперечку. Холодний метал обпік долоні, та я відчував, що впраюся. Досить легко дістався до середини, хоч у шкільному піджаку і куртці поверх нього пересуватися було незручно.

За законами жанру, незабаром одна з моїх рук зісковзнула. За спиною відразу почувся свист і улюлюкання. Я підтягнувся і знову вчепився за поперечку. Видихнув і з новими силами рвонув уперед. До фінішу було рукою сягнути. Я глибоко дихав, передчуваючи перший тріумф: «Щоб не думали, коли я очкарик, то обов'язково здохляк!».

Не знаю, як так сталося, але якоїсь миті права рука ще не дотягнулася до наступного щабля, а ліва вже відпустила попередній, і я глухо, як мішок з гівном, гепнувся на землю.

– Слабак! Хлюпик! Раз-маз-ня! – посипалося над головою. Хтось із пацанів навіть підбіг і копнув мене черевиком під бік.

І я заплакав. Уперше на очах в однокласників. Завив вовчечам, але не так від копняка чи з досади, як від гострого болю в руці. Хлопці розійшлися, голосно обговорюючи моє падіння. А я, зарюмсаний, побрів до класу, де, стиснувши зуби, пересидів, поки за мною прийшла сусідка тьотя Оля. До вечора, коли з роботи повернулася мама, моя рука вже була схожа на грубу розжарену довбню.

– Вивих? О боже! – скрикнула налякано. – Як це сталося?

– Та впав із драбини... – зізнався я.

– Ну чого тебе носить там, де не треба? Хто тобі дозволив лізти на ту драбину? – посипалися запитання.

Я мовчав, бо що мав казати? Та і який у тому сенс? Справу зроблено.

Майже вночі ми попхалися через пів міста у травмотологію при «Охматдиті», там було цілодобове відділення.

Ох, скільки ще разів мені довелося бувати в тому місці! Того, першого разу рентгенівський знімок показав закритий перелом променевої кістки правого передпліччя. Почувши діагноз, мама подобрішала: притулила мене до грудей і поцілувала в голову.

– Нічого, у дітей кісточки швидко зростаються...

– Угу, – промимрив я, спостерігаючи, як лікар у величезній мисці розмочує гіпсову пов'язку.

Так-так, канікули я відбув у гіпсі. Отака-от тотальна несправедливість.

Поразка на спортмайданчику вилізла мені боком, хоч я і сподівався, що за два тижні однокласники забудуть ту ганьбу. Та не так сталося, як гадалося. Мене взялися чмитирити і прозивати «хлюпиком» за найменшої нагоди. Спочатку то дуже боліло. Бувало, повернувшись додому, я крадькома ховав сльози на Бошикових грудях. Із часом ніби при звичаївся, просто перестав реагувати на образи. Та й що таке слова? Це ж не палиця, удар якої відчуваєш фізично. Взагалі, ще тоді я зрозумів, що багатократно повторене слово втрачає свою, як би то сказати, початкову енергетику. Тож у відповідь не застосовував ані слів, ані сили, хоча, безперечно, міг би.

Постійні стреси, по ходу, ослабили мій імунітет, і наприкінці березня я захворів. Але моя чудова мама не відразу повірила, що мені зле. Коли я, тільки-но прокинувшись, поскаржився, що болить голова і дере в горлі, вона запхала мені під пахву градусник, а коли він показав тридцять шість і вісім, безапеляційно заявила:

– Нічого хитрувати! Давай збирайся!

І я зібрався і пішов у ненависну школу. А ввечері, поки мама повернулася з роботи, я вже мав температуру за тридцять вісім. Але й це ще не все. Звичайна, здавалося б, застуда стрімко переросла у бронхіт. І якщо перші кілька днів, поки дільнична лікарка не діагностувала обструктивний бронхіт і не приписала уколи антибіотиків, за мною наглядала сусідка, то згодом, зважаючи на діагноз і потребу в пильнішому догляді, мамі довелося викликати на підмогу бабусю.

Треба було бачити, точніше чути, як моя мама зізнавалася в безпорадності своїй мамі. Я хоч і лежав зморений і розбитий, зате добре чув той кухонний діалог, точніше мамині репліки: «Ма, привіт! (Бадьоро. Пауза.) Все добре... ну... не зовсім... (Затиноючись. Коротка пауза. Далі скоромовкою.) Та ні, нічого страшного. Просто малий захворів, а я не можу з ним сидіти. (Пауза довга. Дуже довга.) Я не ставлю перед фактом... (Роздратовано.) Якщо зможеш... (Спокійніше.) Будь ласка (Ледь чутно.)».

Треба сказати, що за більш як пів року нашого перебування в столиці бабуся жодного разу не виявила бажання подивитися, як ми облаштувалися. Хоча, може, то мама була негостинною і просто не запрошувала її? Не знаю. В будь-якому разі наступного ранку бабуся із величезною торбегою закруток і всілякої смакоти «для внука» вперше переступила поріг нашого убогого житла.

Я стрибав, як накручений. І хоча до бабусі ми їздили щонайменше раз на два місяці, я страшенно скучив за

нею – людиною, з якою ми разом дружили проти мами, яка була моїм спільником, заохочувальником, дозволяльником, прикривальником і взагалі! Я був щасливий і, здається, відразу одужав, та мамі, звичайно, про те нічого не сказав.

То був класний тиждень! Щоранку – млинці чи оладки з варенням, на обід – борщі, супи, котлети, крученики, голубці, на десерти – пироги чи печиво. І все таке смачнюще! Ні, ти не подумай, ніби мене морили голодом – мама годувала ситно і вчасно, але її страви здавалися неживими, якщо так можна сказати, вони не давали задоволення. А бабусині були святом для очей і живота!

У перервах між споживанням страв і таблеток ми говорили про все на світі, та переважно читали. Тобто бабуся читала мені. Вголос. Якось, уже після вечері, я напівлежав на своєму дивані, блаженно прикривши повіки, а бабуся, сидячи поруч, своїм тихим, заспокійливим голосом оповідала про поневіряння Маленького Принца. Я, мабуть, напам'ять знав цю історію, бо чув не раз, та й сам уже читав. Але доля дивакуватого принца, повелителя трьох вулканів, один із яких згас, і квітки, що боялася протягів, не припиняли хвилювати моєї уяви. Мене розважала тупість короля з астероїда № 325, який не мав підданців, я зневажав охочого до похвали шанюлюба і щиро співчував п'яничці, який намагався позбутися відчуття сорому. А ще я ніяк не міг збагнути: помер принц чи ні? Бабуся запевняла, що то такий художній задум автора і насправді принц повернувся на свою планету до улюбленої квітки. Та щось я не дуже в це вірив.

Зате коли мама карала мене за якусь провину, то в моїй голові неодмінно спливали слова присвяти: «Усі-бо до-рослі спершу були дітьми, тільки мало хто з них про те пам'ятає».

Раптом скреготнув замок, рипнули двері – з роботи повернулася мама. Було чутно, як вона поставила пакет, мабуть, із продуктами, а потім на підлогу почергово впали черевики. За мить у дверях показалося її спотворене претензією лице.

– Мам', ну що це таке?! – почала невдоволено.

– А що таке? – не второпала бабуся.

– Він не маленький! Хай сам читає! Йому треба вправлятися.

– У чому? – бабуся розчавила маму глузливим поглядом. – У тому, що давним-давно вміє?

Мама капітулювала і, невдоволено фиркнувши, подалася на кухню.

– Ти краще повправляйся у своїх мамських обов'язках. Наприклад, вичисти ванну від плісняви, бо так і до алергії недалеко! – докинула услід.

– Ну, знаєш! – з-за одвірка знову вигулькнуло перекошене мамине лице. – Це вже не твоя справа. Сама собі дам раду! – бовкнула і ніби прикусила язика, бо зразу сховалася.

– Ну-ну, я бачу, яка ти самостійна... – бабуся безрадісно хитнула головою і, ніби нічого не сталося, знову повернулася до читання: «“Якось за один день я бачив захід сонця сорок три рази!” І трохи перегодом ти додав: “Ба-чиш... коли стає дуже сумно, втішно помилуватися,

як сідає сонце”. – “Виходить, того дня, коли ти бачив захід сонця сорок три рази, тобі було дуже сумно?” Але маленький принц не відповів...».

Моя, спричинена бронхітом, тимчасова халява немиче скінчилася: бабуся поїхала додому, а я повернувся до школи. Півтора місяця до літніх канікул моє життя було подібне на безперервний спринтерський забіг. Я намагався нікому не мозолити очей і не нариватися на грубощі. Скажу тобі, бути непомітним, маючи тілесну оболонку та ще й одягнену в яскравий одяг, як моя тодішня синьо-червона куртка, – то неабиякий талант. Але я, здавалося, таки наловчився маскуватися в довколишньому середовищі, бо зумів безболісно добути до закінчення першого навчального року.

У найближчі вихідні після останнього дзвоника мама випровадила мене до бабусі. На ціле літо! Пам’ятаю, як зраділи Остап із Богданом, коли наступного дня я намалювався біля гаражів. Марка тоді батьки, здається, завезли на село. Так от, утрюх ми стрибали, як попечені, на ходу вигадуючи, чим займатимемося в найближчі дні. По обіді до нас підтягнулися Ритка з Нікою.

З Веронікою ми народилися в одному пологовому з різницею в один день, я, зрозуміло, старший. Наші мами були приблизно одного віку й у дитинстві також дружили. А Ритка ще дворічкою разом із батьками перебралася з райцентру в сусідній будинок, тож також виросла з нами. З пацанами я ходив в один садок. До всього, ми були однолітками. І ми були бандою!

Літо ми юзали по повній! Бігали на річку купатися, ганяли в парку на веліках, ходили на піцу й у кіно, стрибали по гаражах, і – нарешті! – ніхто мене не зупиняв!

А ще я часто бував у тата. У вихідні, коли було холодно чи похмуро, ми з ним вибиралися в аквапарк, а в гарну погоду – на річку, на шашлики. Тоді вже брали Олежика, мого, як я казав, зведеного брата, і Марину, його маму, татову дружину. Іноді бабуся навіть дозволяла залишатися в них на ніч.

Якось у неділю ввечері, коли я щойно повернувся додому, подзвонила мама. Я чув, як за зачиненими кухонними дверима бабуся незлостиво, але з притиском щось їй пояснювала. Говорили довго, а потім бабуся прийшла в кімнату і простягнула слухавку мені.

– Привіт, синку, – почувся схвильований мамин голос.

– Привіт, мам’! – зрадів я.

– Як ти? – слова чомусь вібрували, ніби збиралися злетіти, як пташки з електричного дроту.

– Та нормально, – відповів стримано.

– Я вчора дзвонила, тебе не було... Бабуся казала, ти ночував у тата, – чи то спитала, чи констатувала вона.

– Ага, – підтвердив я. – Я грався з Олежиком, він так мене любить! І ще татко купив мені «беху» на пульти!

Мама, мабуть, тимчасово оглухла, бо ніяк не відреагувала на моє радісне повідомлення.

– Мам’?

– Ага, класно! – врешті дійшло до неї. – А татова жінка, Марина... вона тебе... ну... – почала бляяти.

– Марина – нормальна, нормально до мене ставиться. Ну не сюсюкає, як до Олежика, але... нормально, – сказав те, що маму, по ходу, цікавило.

– А тато не?... – знову не знайшла потрібного слова.

– І тато нормальний. Мам', а чо' ти питаєш? – не вкурював я.

– Та нічого. Просто хочу знати, що в тебе все добре, – її голос зрадливо дрижав.

– Та все добре, не переживай! – запевнив цілком серйозно.

– Ну добре. Люблю тебе. Цілую, – мовила спокійніше.

– І я тебе, мам'.

Чесно, я не міг доперти, чим мама переймалася? Та було ясно: щось її непокоїло. Мій тато – як тато. Схожий... Хе, що й казати? З ким порівнювати? Глянь на мене – і в кількатисячному натовпі чоловіків безпомильно віднайдеш мого тата. Бо ми з ним, ну зрозуміло, як дві краплі.

Він має, тобто я маю такі самі сіро-блакитні очі, як у нього. У наших пропорційно завеликих носів є ледь помітні горбики. І в нього, і в мене – на лівій щоці ямка, що з'являється лише в усмішці. У мене його русяво-попелясте волосся, потемніле з роками, бо в дитинстві було білим, як сніг. Хоча мама казала, що народився я, взагалі, чорново-лосим. Я, як і тато, середнього, навіть, сказав би, невисокого зросту. Коротше, нічого видатного, та ти безпомильно вловиш кровний зв'язок між нами, якщо коли-небудь його побачиш.

Але характери в нас різні. Я, хоч і люблю подуріти, швидше замкнений. А тато всі емоції вихлюпує назовні,

не вміє стримуватися. Десь так, як мама. Мабуть, тому й не зжилися. Він бурчить завжди, коли йому хоча б щось не подобається. На Марину може прикрикнути і нас може насварити, коли ми з Олежиком занадто розходимося. Але, на відміну від мами, тато ніколи не напружав мене. І я... я любив його. Розумієш?

Я ніколи не був із татом так довго, як того літа, принаймні у своєму усвідомленому житті. Тож уже в перший тиждень нового навчального року відчув, як жалісливо узялося підвивати моє внутрішнє самотнє «я». Сумував, мабуть, не лише за татом. Друзів, бабусі, нашого двору мені також бракувало.

#####

Школа знову зустріла прохолодою. Однокласники або вдавали, ніби мене серед них немає, або змірювали презирливими поглядами. Так, ніби трьох місяців канікул і не було, або вони всеньке літо тим лише і займалися, що тримали в головах ненависть до мене. Я не розумів, що робив серед них. І далі був переконаний, що моє місце – там, де народився, де живуть мої найближчі друзі, а не тут, у Києві. Та в мене знову ніхто нічого не запитував.

Якось після уроку письма, коли вчителька розхвалила мене за невеличкий твір про осінь, написаний без жодної помилки, я стояв у туалеті, справляючи малу нужду, і подумки повторював «Ходить гарбуз по городу» – наступним уроком було читання, і ми мали декламувати вивчений вірш. «Гарбуза» я знав іще з садка, тож просто прокручував у голові нехитрі рядки, щоб не збитися, коли викличуть до дошки.

Раптом рипнули двері й почулося нерозбірливе шепотіння впереміш із хихотінням. Я спустив воду і вийшов із кабінки. Чотири пари очей якось дивно зиркнули на мене. Андрій зі Славком – два брати-дегенерати, старші на рік від решти однокласників і вищі на голову близнюки. Тупі,

як валянки. Рудий Женька, що, як і я, займався східними одноборствами, тільки він – айкідо. І Тарік-лошарік, тобто Тарас – просто придурок, якому плюнути у зразковий зошит Ані-відмінниці чи насипати крихти скловати на вчительський стілець – справді раз плюнути. Вони організовано посунули на мене і взяли в кільце. Я зморщив носа, поправляючи в такий спосіб окуляри, що від несподіванки зсунулися на його кінчик. Не встиг і кліпнути, як близнюки схопили мене за руки й одночасно підбили під коліна. Я впав на землю. Тарік мовчки кивнув Женьці, і той вчепився в ручку вхідних дверей, по ходу, щоб ніхто не зайшов, а сам... розщепив ширінку і почав на мене сцяти.

Я відчайдушно засмикався, але вирватися не міг. Бризки сечі потрапляли мені в обличчя, на губи. Горло перетиснуло спазм, я мало не виблював.

Сказати, що був шокований, – нічого не сказати. Якусь мить мені здавалося, що світ просто обвалився. Гіршого приниження складно й уявити. Від потрясіння на деякий час я втратив мову і здатність рухатися. Із широко розплющеними очима стовбичив, не розуміючи, що робити, навіть коли мої руки відпустили. Однокласники закінчили розвагу, дурнувато заржали і вшилися. Лиш наостанок, уже перед виходом, Славік обернувся, кліпнув телячими очима й презирливо кинув: «Ванючій хахол!».

Я стояв над раковиною, запирав обісцяну сорочку й давився слізьми. Ніяк не доганяв, що сталося? За що вони так? Ну і що, що я говорив інакше? Я ж нічого поганого їм не робив! Я ж нікого з них не чіпав, я взагалі майже ні з ким у класі не говорив. То за що мені це?

Зі злості, через незрозуміння, а ще більше – через безсилля хоч якось виправити те, що сталося, мені хотілося вбити кожного з них. У голові хаотичним калейдоскопом зринали кадри помсти. Як по черзі топлю братів у басейні, куди нас водили раз на тиждень замість фізри, вони й так плавати не вміли, тож мене ніхто й не запідозрив би. Як у чесному бою на задвірку школи розправляюся з Женькою і знешкоджую його точним ударом у сонячне сплетіння. Як... відрізаю член Тарасові у тому ж туалеті, і він просто стікає кров'ю.

На урок я, звичайно, спізнився. За законом підлості, мене відразу викликали до дошки. Ясен пень, забув геть усе, не міг згадати жодного слова. Та і як мав згадати, коли до моїх вух з усього класу сповзалося зміїне шипіння: «ванючка», «хлюпик», «хахол», – а вчителька ніби й не чула!

Увечері дісталось й від мами. І за запис у щоденнику «не готовий до уроку» – вона не могла зрозуміти, як я примудрився забути вірш, який мені від зубів відскакував, – і за сорочку, що хоч і підсохла, та все одно мала на собі жакливі жовті плями. На щастя, вона повірила в байку, нібито я облився супом.

– Ну, чому ти завдаєш мені клопоту? Замість того, щоб лягти й відпочити, маю прати! Друга сорочка – теж брудна. У чому завтра підеш? – вона важко зітхнула й узялася тарабанити у нашій ванній-конурі мискою для прання.

«Чому так?» – запитував я всоте, сидячи на дивані з підібганими ногами й міцно обіймаючи Бошика. Я не розумів, у якому світі перебуваю, як туди потрапив і як із нього вибратися? Хто мав мені в тому допомогти? Про таке нікому й не розкажеш!

Моє персональне пекло знову мене знайшло. Щоб вижити, я змізернів до макового зерняти. Здавалося, після випадку в туалеті до школи взялася ходити моя тінь, а не сам я. Інстинкт самозбереження сповільнив у моєму організмі всі біологічні процеси: я мало рухався, молився, щоб мене не викликали до дошки, ні з ким не розмовляв. І вже було подумав, ніби й справді став невидимкою, порожнім місцем. Сподівався, що мої кривдники про мене забули. Принаймні кілька тижнів мене просто ігнорували і навіть не прозивали хлюпиком чи хохлом. Та одного дня, коли Андрій, один із близнюків, розв'язував біля дошки приклад і не міг вирахувати результату, я знову потрапив в опалу.

– Очкарик, скільки? Скільки буде? – шипів до мене однокласник, підморгуючи оком, ніби мав нервовий тик.

Я опустил голову, щоб не дивитися в його витрішкувату тупу харю й інстинктивно затулив зошит рукою. Відповідь я знав, написав її, тільки-но вчителька озвучила завдання, але не хотів, щоб він побачив. Підказувати тому козлові тим більше не збирався.

– Тебе кранты! – процідив він крізь зуби й замекав щось нечленороздільне, не наважуючись написати результат.

Він його так і не видав, за що й отримав відповідний запис у журнал і щоденник. А я решту дня мусив дбати, щоб не опинитися десь самому. Намагався бути серед школярів, дивився, щоб неподалік був хтось із дорослих, бо вірив, що на очах у вчителів чи старшокласників він не наважиться мене бити. Свідомо не ходив до туалету, в їдальню на обід також не пішов. До неї вів вузький темнуватий коридор. Навряд чи там нікого не буде в обідню

пору, але краще не ризикувати, вирішив я. Відразу після уроків відпросився додому, збрехавши, що болить живіт. Та від очікуваної розправи він, здається, і справді розболівся. Я не був упевнений, що застану сусідку Олю вдома. Але для мене краще було пересидіти на сходах у під'їзді, ніж крутитися перед очима близнюків.

Я вже завертав вузькою стежкою у свій двір, густо засаджений фруктовими, але голими в таку пору деревами, як хтось різко шарпнув мене за портфель. Я й отямитися не встиг, як заскрипів замок і зошити з книжками полетіли просто під ноги, у мокру, припорошену першим, передчасним снігом кашу. Здоровенні лаписька Славіка й Андрія втоптували мої речі в багно. Синхронно хруснули ручки й олівці у м'якому пеналі. Я кинувся на одного з братів, щоб відштовхнути, та удар іншого мене самого мало не збив із ніг. Я горячково взявся збирати свої манатки. Точний копняк у куприк котрогось із месників змусив мене приземлитися на коліна.

– С-с-с-сука, – добило по голові.

Вони вшилися так швидко, що я й не помітив. Сусідки вдома справді не виявилось, тож я мав досить часу, щоб виплакати свою кривду. Сидів, зіпершись плечем до холодної стіни, і тихо підвивав. Я, як і в перший день прибуття до Києва, почувався насильно викинутим у море. Тільки цього разу – у по-зимовому холодне, безжальне. Дрижаки проймали до кісток. Зошити й книжки, розкладені на сходах для висихання, також дрібно тремтіли і від холоду, і від наруги.

Оля-Яга прийшла десь пів на п'яту, спантеличено зиркнула на мене й тихо прошваркотіла беззубим ротом:

– Але й налякав ти мене, хлопче! Думала вже, де тебе шукати...

Вона налила мені гарячого чаю і пригостила печивом. Здалося, трохи відлягло. З порожнім сечовим і в теплі я справді відчув себе значно краще. А коли прийшла мама, поцілувала, обійняла, то мені остаточно розвиднілося. Але ти не повіриш! Того дня, тобто тієї ночі, мені довелося переписувати зіпсуті зошити, поки мама сушила праскою сторінки намоклих книжок. Плакали обоє. Я від вселенської подвійної несправедливості. А вона... Раз у раз шморгала тонким носом і кулаком обтирала очі. Я не знаю, чого плакала вона. Хіба так важко було прасувати? Це ж не нудне писання!

– Мам', переведи мене в іншу школу, – заїкнувся я за кілька днів після інциденту з підручниками.

– Сину, ну що ти вигадуєш? В яку ще – іншу?

– Мені тут не подобається... – спробував пояснити, ховаючи погляд.

Не хотілося, щоб вона почала розпитувати. Бо зізнатися у власному безсиллі було би ще більшою слабкістю. А я не був слабаком, просто обставини склалися таким дивним чином, що я не міг... Не міг їх перебороти.

– Сину, що не подобається? Школа як школа. Не мороч голови, – відмахнулася й далі занурилася у свої статті.

Тоді вона працювала редактором якогось глянцю й вічно вичитувала чийсь тексти в позаробочий час. Цікаво, чим вона займалася на роботі, що мусила працювати ще й удома?

– Мам', ти ж обіцяла подумати... – не здавався я. – Відправ мене до тата, буду вчитися там.

Вона зиркнула на мене і видихнула так сильно, що я відчув, як затремтів довколишній простір.

– Ти знову за своє?

– Але ж ти обіцяла! – я був у відчаї.

– Ну добре. Але хоча б закінчи молодшу школу. За той час Олег підросте. Зрештою, треба спитати в тата, як йому така ідея? Маю сумніви, що це сподобається Марині...

Ковтнувши грудку розпачу, я сердито втупився в книжку. Не думав, що моє небажання жити в Києві залежить від стількох людей. І аргументи, передусім для самого себе, в мене скінчилися. Коли тобі вісім, а світ довкола поводить з тобою так брутально, що ти навіть не здатен збагнути, чому так, то просто не хочеться жити. Мені теж не хотілося. Але я мусив. Мусив ходити до ненависної школи, перебувати між дітьми, які у кращому разі мене ігнорили, а в гіршому – не пропускали нагоди познущатися чи принизити. Я почувався самотнім, як палець у вусі.

Якось увечері, коли за вікном хурделило так, ніби зима була на піку, а насправді ж на календарі значилася всього-на-всього середина листопада, подзвонив тато.

– Привіт, сину. Завтра буду в Києві, – проторохтів без пауз.

– Ура-а-а! – щасливо вигукнув я, аж мама відірвалася від свого компа й зацікавлено глянула на мене.

– Правда, не знаю, коли доберуся, бо засніжило по всій Україні, але вранці матиму зустріч, а потім буду вільний. Приїду заберу тебе і десь погуляємо.

– Ура-а-а! – знову не втримався я.

– Що таке? – спантеличено забурчала мама.

– Завтра приїжджає тато і забирає мене на цілий день! – поставив її перед фактом.

– Завтра школа. Які розваги? Ану дай трубку, – вона підвелася і вихопила телефон.

«От зануда, – подумав я, – як можна жити на світі такою занудою? Подумаєш, пропустити один день. Катастрофа!»

Я був упевнений, майже зі стовідсотковою вірогідністю, що мама не дозволить. На неї навіть не діяло, якщо вранці в мене раптом починав боліти живіт чи голова. Вона спокувала у фольгу відповідну таблетку, на випадок, якщо болітиме дужче, і відправляла до школи. По суті, як і тоді, коли я зліг із бронхітом. Тож шанси на прогул були невеликими, і я молив Бога, щоб татові вдалося її переконати.

Мама коротко привіталася, а тоді довго мовчала у слухавку, поки не видала: «Ну, добре». І то було справжнім дивом. Бо я з дитинства пам'ятав, що спокійно говорити одне з одним вони не те що не могли, а, мабуть, не вміли. Вже навіть коли жили окремо – ми в бабусі, а тато спершу сам, а потім із Мариною, – вони постійно сварилися. Тато приїжджав до нас чи не щотижня. І щоразу, буквально щоразу, вони скандалили. Причини? Та які завгодно! Не там став / стала, не те сказав / сказала, не так зробив / зробила, але здебільшого подразником був я. Однак цього разу щось не спрацювало, іскра не зайнялася, і мама дозволила мені прогуляти школу!

Ми з татом відірвалися на всі сто! Поїхали на Петрівку у щойно відкритий «Блокбастер». Спочатку в «Планеті кіно» подивилися «Мадагаскар-2», саме починався сеанс, потім я кілька годин протусувався в «Кідландії» – інтерактивному

парку розваг, і наостанок ми двічі промчалися картингом на гоночних машинах! То було бомбезно!

Тато привіз мене додому, коли звечоріло. Я почувався, як вичавлений лимон. Щасливий вичавлений лимон. Сидів на задньому сидінні татового «опеля», блаженно закинувши голову, й упівкою спостерігав, як він біля під'їзду говорив із мамою.

Вони обоє стояли до мене впівоберта. Я бачив задерті догори коміри їхніх пальт. Крізь запітнілу шибу мені здавалося, що їхні носи раз у раз доторкаються. Мама притупцюувала у взутих на босу ногу утіах – з-під пальта було видно її голі литки – і дивно позирала на тата, начебто з ніжністю. А він раз за разом затулювався цигаркою і випускав убік густі, підсилені морозом клуби диму, а коли знову обертав голову до мами, то виглядало, що хоче її поцілувати.

«Господи, хай би вони ніколи не сходили з того місця, хай би врешті поцілувалися...» – гаряче просив я.

Я, мабуть, мріяв про неможливе. Але те, що вони розмовляли цілком урівноважено і спокійно, було фактом. І я міг би дивитися на ту картинку вічно, хай би вона нескінченно повторювалася, як залиплий у кінопроекторі кадр, не відводив би погляду.

Та ось у темряві зблиснув татів недопалок, і я зрозумів, що моєму маренню настав кінець.

Тато підійшов до «опеля» і взявся за ручку. Я почув, як він кілька разів натиснув на неї з того боку. Механізм не спрацював. У салоні було темно. Навряд чи тато бачив мене так само чітко, як я його. Він озирнувся, щось коротко сказав мамі. Якщо чесно, я не чув, що саме, бо мене охопила якась

дивна круговерть, ніби я потрапив у епіцентр велетенського урагану. Лиш час від часу розмірений шум стихії перебивали вигуки знадвору, нервові стукання в усі без винятку вікна і багаторазове посмикування дверних ручок. Вихор здіймав мене, підкидав, закручував щораз швидше і вище. Але я зовсім не боявся, було навіть добре, бо, поки мною крутило, міг бачити двох найдорожчих людей. Разом.

Раптом темряву салону розітнув сліпучий прожектор – кишеньковим ліхтариком тато цілив мені просто в очі.

– Синочку, ну відкрий, будь ласка. Ми вже померзли...

Я нахилився і відтягнув фіксатор на дверцятах із татового боку. У ту саму мить клацнули три інші запобіжники. Одночасно відчинилися і водійські, і пасажирські двері. Схвильована й розчервоніла мама влізла до салону. Спробувала підхопити мене на руки.

– Ходімо, – сказала розгублено.

Та в неї нічого не вийшло. Я був чималеньким і, до всього, не мав ні найменшого бажання виходити з машини.

– Дай-но я, – втрутився тато й поліз на місце мами.

Я роздратовано відсахнувся:

– Я сам! Ходити ще не розучився.

Не попрощавшись і не подякувавши татові за день, помчав додому. Поки біг до квартири – з носа капало. За кілька хвилин повернулася й мама. Спитала, чи хочу їсти. Я відмовився. В очі мені нічого не сказала, але я чув, як вона совалася по кухні та щось бурчала про вдячність і повагу, тобто про невдячність і неповагу. Мої, по ходу. Та мені було пофіг до її бурчань, бо після дня цілковитого щастя я раптом гостро відчув, яким нещасним

є насправді. І ніщо у світі не здатне було применшити того болю. Віриш?

Моя чергова привселюдна ганьба не забарилася. То сталося, ніколи не забуду, дев'ятнадцятого грудня, на Миколая. Із самого ранку, ще перед першим уроком, діти голосно вихвалялися, що кому приніс Святий Миколай.

«Мне – куклу!» – «Мне – конструктор!» – «Мне – новы джінсы!» – «А мне два кілограмма зефіра и столько же конфет!» – звучало з усіх кутків.

– А мне – всьо ета вместе. Толька места кукли – машинку на пульте! А ещю кнігі, раскраскі і новае кімано! – вирішив випендритися я.

На мене, мов за порухом чарівної палички, спрямував погляди цілий клас. Я аж зіщулився.

– Что? – озвався Тарік-лошарік. – Харэ пиздеть!

Від того матюка мені стало моторошно, зрозумів, що не варто було вклинюватися, але відступати не годилося.

– Я не вру, чесна! Каждый год Святой Мікалай пріносіт мне целую торбу падаркав!

Я справді не брехав. Міг дати руку на відсіч. Відколи себе пам'ятав, з року в рік Святий Миколай приносив мені цілісіньку торбу подарунків, завжди в одному й тому самому лляному мішку, завжди перев'язаному тою самою червоною, мереживною стрічкою. І тоді було так само! Але вони не повірили й усі, як один, заржали. Почали передражнювати:

«Целую торбу!» – «Святой Мікалай!» – надривалися пискляві голоси.

– Вот пиздун! – підхопив хтось із братів-близнюків.

Не дивуйся так, матюкалися мої однокласнички, як чорнороби.

– Да Святого Николая не существует! Это родители приносят подарки! – вигукнула Оленка, єдина, кому я симпатизував у тому класі, дівчинка зі світлими тоненькими кісками і незмінними синіми бантами у них.

І тут я зрозумів, що вони ржуть не так з моєї неправильної вимови і того, що я начебто набрехав стосовно кількості подарунків, як з того, що я вірю у Святого Миколая! Миритися з такою тупістю я не міг, тож підірвався і закричав:

– Святий Миколай приходить, коли ми спимо. Чемним дітям він кладе подарунки під подушку. Моїх подарунків багато, під подушку вони не влазять, тому Миколай приносить їх у торбі. А таким уродам, як ви, він мав би приносити різки, а не іграшки і солодощі!

Моя нервова система дала збій – мною трясло, а щокими котилися сльози. Один прямий удар у сонячне сплетіння привів мене до тями. Я гепнувся на стілець і хапнув повні легені повітря.

– Ты – дебил, – підсумував Женька. По ходу, то він мене завалив. – Малявка, все еще веришь в сказки.

Я справді вірив.

Треба сказати, що я не міг заспокоїтися цілий день. Щойно мама забрала мене від Олі-Яги і ми увійшли у свою квартиру, як я знову розплакався.

– Мам', діти казали, що подарунки приносять батьки, а не Святий Миколай! Але ж це неправда! – схлипував я жалісливо.

Мама на мить заціпеніла, а тоді присіла й обійняла мене.

– Знаєш, любий, це таки правда. Бачиш, скільки в тебе подарунків! Але їх тобі приношу не лише я, а й татко, бабуся і твоя хресна. Ми дуже любимо тебе...

– Але ж, виходить, ви весь час мені брехали? – не міг повірити власним вухам. Від шоку в мене аж перестали текти сльози.

Доти в мою голову ніколи навіть думка не закрадалася, що дітей може обдаровувати хтось інший, а не Святий. Коли ще не вмів писати, то листи до Миколая з проханнями про ті чи інші подарунки замість мене писала бабуся, згодом почав справлятися сам. Ті листи я зазвичай залишав на підвіконні. А вранці мама зі здивованими очима повідомляла, що лист зник, і припускала, що його забрав Миколай. Я не мав у тому ні найменшого сумніву, бо щороку дев'ятнадцятого грудня виявляв у торбі все те, що й просив.

– Синочку, цей звичай у нас із давніх-давен. І це нормально, коли дітки вірять у дива! На те воно й дитинство, – взялася виправдовуватись.

– Але я вже не дитина! Чому ви не сказали мені правди? – моєму потрясінню не було меж. І найбільше вражала брехня, якою мене наполегливо годували впродовж багатьох років і через яку я вкотре зганьбився у школі.

Як показав мій досвід, набуті чи прищеплені нам у дитинстві уявлення про світ і стосунки між людьми непросто видозмінити чи викоринити. Мусить статися щось трагічне чи небезпечне, аби ми переосмислили спосіб свого життя

чи поведінку. Моє життя неодноразово тицало мене, як каже бабуся, писком у гівно, але я все ще не розумів, що мав зробити, аби змінити таке невтішне становище.

То сталося, щойно скінчилися зимові канікули і ми повернулися в школу.

– Сцикло! – бовкнула на вухо Оленка, яка щоразу вперто виправляла мене, коли я до неї звертався. «Я Лена, запомни – Ле-е-на! А не какая-то Олэ-э-нка!»

Я скосив на неї оком, намагаючись збагнути, чи то мені адресувалося, чи, може, комусь іще. Роззирнувся, але нікого іншого поруч не було. Кілька хвилин тому продзвенів дзвінок. Дівчатка збилися біля дошки, щось жваво обговорюючи, хлопці згуртувалися на гальорці, як казала наша вчителька, тобто на задніх рядах. Найближче від Лени був я і, по ходу, я і був згаданим нею сциклом. Я здвигнув плечима й узявся складати в портфель зошит і книжку з попереднього уроку.

Взагалі-то, Ленка-Оленка мені подобалася. На відміну від інших, вона ставилася до мене нейтрально. І хоч її драгувало моє звертання, іноді на перервах вона зі мною розмовляла, бувало, що й на уроках я перехоплював на собі її зацікавлені погляди. Ленка-Оленка також сиділа за першою партою, але за сусідньою, нас розділяв вузький прохід. Порівняно з іншими дівчатами вона була маленькою, як Дюймовочка. І, здавалося, навіть була схожою на неї: кирпатий носик, великі сині очі.

Я складав своє причандалля і думав, чому вона так сказала? За що потрапив у немилість цієї милої дівчинки? А тоді зважився і глянув їй просто у вічі.

– Сци-кло, – повторила вона по складах, дуже переконливо, вискочила з-за парти і приєдналася до дівчат біля дошки. Вони тут-таки захихотіли, зиркнувши у мій бік.

Я спантеличено поправив окуляри й узяв торбину зі спортивною формою. Наступним уроком була фізра. Хоча до неї залишалося ще з п'ятнадцять хвилин, я пішов перевдягатися. Вирішив, краще м'ячем постукати у спортзалі, ніж стирчати серед тих недоумків. Вийшов із класу, повернувшись на сходовий майданчик і збіг на пів поверху.

– Сцикло, – заповзло мені у вуха мимохідь.

Я трусонув головою, ніби хотів відмахнутися від надокучливого слова, як від комара, ніби воно не мало до мене жодного стосунку. Збіг ще пів поверху. В холі стовбичили п'ятикласники. Я спокійно оминув їх, кивнувши на знак вітання.

– О, это же тот малый, энурезник! – кинув хтось із натовпу мені в потилицю.

Я добре знав, що таке енурез – був у моїй дитсадковій групі хлопчик із такою хворобою. Постійно дзюрив у штани. Виховательки говорили про його діагноз пошепки. Але ми, діти, все одно чули те слово. Якось я спитав у мами, що воно таке, і вона пояснила, прямо й доступно, як і будь-що інше, чим я цікавився. Узагалі, вона ніколи не травила байок про лелек і капусту, про те, що діти бувають лише з любові. Я відмалку знав, унаслідок чого і як з'явився на білому світі, без усяких прикрашань, завуальованості та недомовок. Тож слово «енурезник» мене збентежило, воно видавалося тісно пов'язаним зі «сциклом». Але який стосунок ці слова мали до мене, зрозуміти не міг.

Я ввійшов у роздягальню. Там іще товклися третьокласники.

– О, сцикун приперся! Покажи памперс!

– Що? – я позадкував, ошелешений такою зустріччю.

Тепер уже було ясно, як білий день, що прикре слово стосувалося саме мене. Бо, як любила повторювати мама, звинувачуючи мене в безвідповідальності чи інших гріхах, раз – то випадковість, два – тенденція, а три – закономірність.

– Відстаньте, уроди! – не витримав я.

– Чего? – загрозило насупився Роман, найвищий серед них, і ступив крок до мене.

– Відваліть, сказав! Нема в мене ніякого памперса!

– Пацаны, ну-ка, проверим! – закликав він.

Хлопці відразу пожвавилися. Хтось, як павук-стрибун, підскочив до мене ззаду. Дехто збоку. Інші напали спереду. Мені підбили ноги, і я неминуче втратив рівновагу. В голову і корпус полетіли стусани. З мого горла видиралися здавлені звуки, та я намагався не кричати, хоч і боліло. Відчув, як кілька шпарких рук прослизнули під мій живіт. Я звився. У когось поцілив ногою. Та вирватися не вдалося. Їх було більше! Серед метушні й важкого дихання почувся рипливий звук – на штанах тріснув гудзик і зі скреготом розійшлася блискавка. Те, чого не можна побачити очима, – бо що побачиш у такій метушні? – і я, і мої кривдники відчули шкірою, чи інтуїтивно. Тож оскільки штани більше не трималися на поясі, чужі руки потягли їх уздовж моїх ніг. Знову щось гостро рипнуло.

– Мальчики, чего шумим? – почувся голос Таракана, нашого фізрука.

Нападники розлетілися, як зграя наляканих собакою голубів. Я підвівся на ліктях і приречено глянув на вчителя. Він зморщив чоло й несамохіть торкнувся тонких жовтих вусиків.

– Ну, знаєте, семеро на одного?.. Не по-мужски как-то. Подымайся, – сказав він і подав мені руку.

Я підвівся, відчуваючи, як плями злості розповзаються обличчям і шиєю. Так само блискавично, як розповзлися мої кривдники. Вони один за одним прошмигнули попри фізрука на вихід. Ніби їх і не було.

– Ты как, в порядке? – перепитав Таракан.

– Да, – відказав я, приймаючи його лінгвістичні правила.

Взагалі, у перші роки перебування в Києві я часто підлаштовувався під довколишнє середовище і грав у чужі ігри. Наївно сподівався, що це допоможе адаптуватися і полегшить життя. Але зазвичай таке пристосуванство не додавало жодних бонусів. Я все одно залишався чужим для того середовища.

Я спробував підтягнути штани. Вони, ясен пень, не трималися, нічим було зафіксувати. У роздягальню почали заходити наші. Першою показалася руда морда Женьки.

– О-о-о, – видав він багатозначно, але, вгледівши вчителя, заткнувся.

– Ну, давай, переодевайся, – сказав мені Таракан і вшився без зволікань.

Наші кидали на мене глузливі погляди, але, на щастя, не діставали. Я натягнув спортивки і вийшов у спортзал. Став під стіною.

Нічого не доганяв. Як не доганяв зміни дня і ночі. Бо як Земля може обертатися, почергово підставляючи боки Сонцю і Місяцю, коли я можу безкінечно довго й нерухомо стояти у тій самій точці і простір довкола зоставатиметься так само непорушним? Чи, наприклад, як хлопець, чоловік може вдарити дівчинку, жінку? Як, бувало, тато бив маму, чи Тарік – наших однокласниць. Та очевидним залишався факт, що ціла школа мала мене за сцикуна – хтось розпустив чутку, ніби я дзюрю у штани.

Я відчув, як мою голову скував спазм. Ніби на неї десь посередині, на рівні очей, натягнули металеве кільце і щосили стиснули. Чи невидимий лазер перетяв мозок горизонтально, і тепер уся площина розрізу нестерпно боліла. Я заплющив очі. Прихилив голову до стіни. Не відпускало. Здалося, навіть погіршало, світ пішов обертом.

Таракан саме вийшов зі своєї каптьорки й пильно глянув на мене. Підійшов.

– Тебе плохо? Болит что-то?

Я мовчки кивнув і зморщив носа, демонструючи весь спектр болю.

– Иди домой. Я тебя отпускаю. Только учительницу предупреди.

Після випадку із животом, який зненацька розболівся, і коли сусідка прийшла мене забирати, та у школі не виявила, сподіватися, що мене знову відпустять, було марно. Та я все-таки наважився попросити вчительку подзвонити мамі. Ну, щоб вона мене забрала.

Мама влетіла у клас десь за годину, розчервоніла й захекана. Мовчки натягла на мене куртку і схопила портфель. Уже на вулиці спитала:

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.